

והוינן בה: למה לי למיתנא בהמה, ולמה לי למיתנא אף חיה? והא די אם ישמענו התנא באחד מהם, שמותר להאכילם חמץ כל חמש.

ומשנינן: צריכא לתרוייהו.

דאי תנא "בהמה" בלבד, הוה אמינא דדוקא לבהמה מאכיל. משום דאף אי משיירא מן החמץ אין דרכה להצניעו. ומאחר דחזי לה הבעלים לחמץ ששיירה, יבערנו.

אבל בחיה, חיישינן דתשייר מן החמץ. ואי משיירא, קמצנעא לה לחמץ ששיירה, ולא ימצאנו הבעלים ולא יבערנו, ויעבור עליו ב"בל ימצא". הלכך, אימא לא יאכילנה אף קודם זמן האיסור.

ואי תנא "חיה", הוה אמינא דדוקא לחיה מאכיל. משום דאף אי משיירא מהחמץ, לא יעבור עליו הבעלים ב"בל יראה", דהא מיהת מצנעא לחמץ, ואין הוא נראה לעין [ואין הוא עובר אלא ב"בל ימצא" בלבד (4)].

דכן הוא אף אליבא דאמת. דאף אם יודע שיש לו חמץ, אלא שמקומו אינו ידוע, אין עוברים עליו מן התורה.

אבל הפני יהושע פירש בדבריהם, דדוקא משום שכבר בדק בכל המקומות, ואף את החתיכה שמשיירת היא מצניעה עד שאין ידוע היכן היא, הוי ליה כמקום שספק אם מכניסים בו חמץ או לא. שבזה לכולי עלמא אין עובר. אבל אם לא בדק כלל, הוה ליה כודאי יש בו חמץ.

[ומעין זה כתב הר"ן. וכן פירש המהרש"ל בדברי תוספות].

והוכיח כדבריו, מהא דמיתו ראיא לדבריהם מהא דפריך לעיל [ו בן] "וכי משכחת לה ליבטלה". דמשמע דכל שלא מצא אינו עובר.

אמר רבה בר עולא: מתניתין רבן גמליאל היא.

דתנן: רבן גמליאל אומר: חמצי חולין נאכלין כל ארבע שעות בלבד! שחששו בהם חכמים לטעות של שתי שעות. אבל חמץ תרומה נאכל כל המוש שעות! שלפי שאסור להפסיד תרומה וקדשים, לא גזרו בהם חכמים אלא שעה אחת.

ובין תרומה ובין חולין, מותרים בהנאה כל חמש, ושורפין אותם בתחלת שש.

וכן אית ליה לתנא דמתניתין. וחכי קאמר: כל שעה חמש שמותר בה לאכול לכהן בתרומה, אף הישראל מאכיל בה חולין לבהמה חיה ולעופות. אבל לאחר מכן, כשכבר נאסר הכהן באכילת תרומה, אף נאסר הישראל בהנאת החולין.

שנינו במתניתין: מאכיל לבהמה לחיה ולעופות.

רבי יהודה וחכמים במהות חיוב "תשביתו". לרבי יהודה ודאי חל חיוב זה בחפצא דחמץ, שהוא טעון שריפה. אבל לחכמים, עיקרו הוא איסור עשה, שלא יהיה לבעלים חמץ ברשותם, וחובת גברא היא.

אבל החזון איש [סימן קיז] כתב, דבין לחכמים ובין לרבי יהודה, שני ענינים אלו נכללים בעשה ד"תשביתו".

4. רש"י [על פי הגירסא המובאת בגיליון]. אבל תוספות כתבו, דאינו עובר כלל. כיון דאין ידוע היכן הוא החמץ, ואינו מצוי בידו. ולא קרינן ביה "לא ימצא".

ויעוין בפרי חדש סימן תלא שכתב בשיטתם,